

6 PRAVILA CIRKULARNE EKONOMIJE

"Svaki dan, svako od nas, donosi odluke za planetu Zemlju.
Mi imamo samo jednu planetu, ne postoji rezervna!"

Danas u svetu dominantni model privrede je linearni model, odnosno linearna ekonomija. Linearna ekonomija se bazira na konceptu „uzmi – napravi – iskoristi – odbaci“, odnosno da se vrši eksploatacija prirodnih resursa, koje su neophodne za proizvodnju novih produkata. Ovakav vid privrede je dovelo do generisanja velike količine otpada, što je počelo imati negativne uticaje na kvalitet čovekove sredine. Privredni model u kom se otpad reciklira, ponovo iskoristi ili popravi se naziva cirkularnom ekonomijom

LINEARNA EKONOMIJA

Put CIRKULARNE EKONOMIJE predstavlja smanjenje iskorišćenja resursa, ponovnu upotrebu i reciklažu svih materijala, tako da se što manji procenat otpada odlaže na deponije.

Zasnovana je na tri principa,vođena dizajnom:

1. Eliminisanje otpada i zagađenja
- 2.Kruženje proizvoda i materijala (kao njihove najveće vrednosti)
- 3.Regenerisanje prirode

CIRKULARNA EKONOMIJA

CIRKULARNA KRETANJA

Cirkularna Ekonomija u Srbiji je postala vazna tema, ali i dalje je ulaganje u zaštitu životne sredine u veoma malom procentu.

U Srbiji se reciklira samo 15% otpada, dok je taj procenat u Evropskim zemljama u proseku oko 40%.

Industrija ambalaže najviše koristi plastiku, zbog čega se ona nalazi i u industrijskom i u komunalnom otpadu.

2020. god u Beogradu je uvedena uredba o zabrani upotrebe plastičnih kesa za kupovinu. Smanjenje proizvodnje i upotrebe plastičnih kesa je ssastavni deo „Programa prevencije otpada od plastičnih masa”. Od 2021. slična uredba je na snazi i u Novom Sadu...

Godišnje, 770 000 tona hrane se baca u Srbiji, što završava na poljima i doprinosi ogromnom procentu „emisije staklene bašte”. U isto vreme, veliki broj domaćinstava se svakodnevno bori da osigura obroke, za svoje poreodice. Smanjenje bacanja hrane i otpada može pomoći životnim i nutritivnim vrednostima, a da ima dovoljno za sve.

6 PRAVILA CIRKULARNE EKONOMIJE

1. SMANJITE, REDUKUJTE (REDUSE)

Smanjimo bacanje hrane, otpad, emisije gasova..

Kupujmo samo ono što nam je zaista neophodno, kroz planirane kupovine. Ponesite spisak u kupovinu. Ponesite i svoju torbu, onda kese nisu potrebne. Kupujemo bez razmišljanja i uglavnom je to bacanje novca. Potrudite se da iskoristite sve što imate u kući, u frižideru ili ostavi, da ne bi bacali hranu.

Ostatke hrane ponudite seljaku da nahrani životinje, ako živite blizu nekog sela. A ako ste u gradu, ima dosta prihvatilišta, za decu i odrasle, kojima je to možda jedini obrok, u toku dana.

Pokušajmo da kupujemo direktno od proizvođača ili zadruga. Tako podržavamo lokalni razvoj, a i dobijamo kvalitetniji proizvod.

2.NE PRISTAJTE/ODBIJTE (REFUSE)

Kako bi mogli da ne koristimo predmete,koje je teško popraviti ili reciklirati?

Tako što ćemo odbiti da ih kupujemo!

Ne koristimo plastične kese, kojima je potrebno oko 240 godina da se razgrade. Ne kupujemo proizvode u plastičnim flašama, jer je prirodi potrebno oko 1000 godina da je razgradi.,a prosečno domaćinstvo potroši i do 1000 plastičnih flaša godišnje.

U kontekstu zdravlja,plastika izaziva veliku opasnost po ljudsko zdravlje, kao i normalan razvoj dece.Nedavno su naučnici dokazali da unosimo mikroplastiku, veličine kreditne kartice nedeljno!A još uvek se ne zna kako tu plastiku možemo izbaciti iz organizma.

„NULA OTPADA“(ZERO-WASTE)-„Očuvanje svih resursa u smislu odgovorne proizvodnje,konzumacije,ponovne upotrebe,popravljanja proizvoda, pakovanja, materijala bez spaljivanja i bacanja na deponiju, u vodu ili vazduh, na način koji ugrožava životnu sredinu ili ljudsko zdravlje.“(Zero Waste international Alliance,ZWIA)

Pokušajmo da živimo, a da ne pravimo otpad! Setimo se da poneseimo svoju flašice za vodu, svoje torbe za kupovinu, višekratne vrećice za robu na merenje. Koristeći predmete za višekratnu upotrebu (metalni brijajući, pamučni tuferi za skidanje šminke, voštane vrećice za čuvanje hrane..), značajno smanjujemo količinu otpada u našem domaćinstvu.

3.PONOVO KORISTITI (REUSE)

Pre nego što bacimo neku stvar, razmislimo da li ona može poslužiti nekoj drugoj svrsi. Možemo ih i pokloniti drugima, kojima su te stvari potrebne. Primer dečije garderobe, koju su deca prerasla-proslediti mlađoj deci iz komšiluka.Postoje mesta za nezbrinutu decu, kojima uvek nedostaje garderobe.

A iako nam je neka stvar potrebna, pre nego što kupimo novu, možemo razmisliti da li bi ipak bilo bolje da se odlučimo za polovnu. Elektronski uređaji (kompjuteri i laptopovi) se popravljaju i mogu još dugo da nas služe.

UPCYCLING predstavlja vraćanje upotrebne vrednosti otpadu. To je jedan novi vid upotrebe predmeta, koji bi inače završili u kontejneru, kao otpad.

Od starih paleta može nastati odličan nameštaj za terasu ili dvorište, od iskorišćenih farmerki ili majica

-potpuno nove torbe, prekrivači za nameštaj,prostirke..

Sve je više umetnika, koji stvaraju svoja dela od otpada, od čega nastaje pravo bogatstvo!

Velike svetske kompanije koriste ovaj način za pravljenje košarkaških terena (primer na Novom Beogradu),teretana na otvorenom, dečijih igrališta, kanti za smeće..

Mnogi oštećeni predmeti, kao što je nameštaj, modni dodaci, elektronski uređaji i odeća, mogu se prepraviti i ponovo koristiti, umesto da ih bacimo.

Stare gume, napukli sudovi ili iznošena obuća, mogu veoma lepo poslužiti kao saksije za cveće u našem dvorištu ili na terasi.

Flaše i tegle prosledite nekome ko pravi zimnicu, umesto da ih samo bacite u kontejner.

4.RECIKLIRAJTE (RECYCLE)

Recikliranje je izdvajanje materijala iz otpada i njegovo ponovno korišćenje. Uključuje sakupljanje, izdvajanje, preradu i izradu novih proizvoda iz iskorišćenih stvari ili materijala.

Veoma je važno prvo odvojiti otpad, prema vrstama otpadaka, jer se samo tako mogu ponovo iskoristiti.

Plastika

Plastičnu ambalažu od jogurta, krem sira, pudinga, raznih napitaka, treba oprati i zgužvati. Tako će se napraviti više prostora za još ambalaže.

Staklo

Flaše ili tegle treba isprazniti i oprati i odložiti u kante predviđene za staklo.

Papir

Karton i papir trebamo presaviti, tako da zauzmu što manje prostora. Prethodno treba proveriti da li su čisti. Ako su zaprljani ili masni, ne mogu se reciklirati.

Metal

Metalni otpad treba oprati/očistiti i odložiti na posebno određeno mesto.

Elektronika

Neispravna električna, elektronska oprema i baterije se ne smeju mešati sa kućnim otpadom. Možemo ih baciti u posebne kontejnere ili odneti firmama, koje ih sakupljaju.

Bio-otpad

Biorazgradivi otpad je potrebno bacati u posebne kontejnere.

SAMO RAZVRSTAN OTPAD SE MOŽE RECIKLIRATI!

5. POPRAVITE, PREPRAVITE (REPAIR)

Ne odbacujte odmah stvar, koja se pokvarila ili oštetila. Probajte prvo da je popravite! Od starog nameštaja-napravite novi i udahnite mu novi život. Od starih majica se lako naprave torbe ili igračke za decu.

Svoje stare tanjire ukrasite novim dizajnom i razveselite svoje obroke. Elektronske uređaje, pre bacanja, odnesite na popravku. Veoma je moguće da mogu da se ponovo koriste. Upravo ovi uređaji su najbrže rastući otpad, godišnje oko 3.5 miliona tona. A samo 40% se reciklira.

Bacanjem stvari koje se mogu popraviti, u EU se pravi 35 miliona tona otpada svake godine. Kupci bi hteli i da popravljaju stvari, ali im je to skuplje, nego da kupuju novo.

Nove regulativne obaveze za proizvođače jesu da poprave mašine za pranje, usisivače, pametne telefone i slično, kad im istekne garancija.

6. KOMPOSTIRAJTE (ROOT)!

Kompostiranje je pretvaranje kućnog otpada od voća i povrća u prirodno đubrivo. To je biološki proces tokom koga od organskih materija iz otpada i nusproizvoda nastaje humus. Kompostiranje koristi domaćinstvima i životnoj sredini. Količina otpada na deponijama se smanjuje do 50%, dok organsko đubrivo čini zemljište plodnim. Kompostiranje je pretvaranje kućnog otpada od voća i povrća u prirodno đubrivo. To je biološki proces tokom koga od organskih materija iz otpada i nusproizvoda nastaje humus. Kompostiranje koristi domaćinstvima i životnoj sredini. Količina otpada na deponijama se smanjuje do 50%, dok organsko đubrivo čini zemljište plodnim.

KAKO NAPRAVITI KOMPOST?

1

IZABERI MESTO
Idealno mesto za kompost je suvo i senovito mesto, ogradite 2x2m

2

DODAJ SASTOJKE
Na dno stavite sitno granje (do 15cm), pa sloj lišća, sloj bio otpada (do 20cm), a između slojeva, malo vrtno zemlje ili komposta i tako do vrha.

3

DODAJ VODU
Dodaj potrebnu količinu vode i gomilu pokrijte vrećom od jute, ili drugom tkaninom.

4

PROMEŠAJ
Povremeno obrni materijal u kompostu kako bi proветриo i ubrzao proces kompostiranja.

5

SAČEKAJ
Kad kompost postane suv, smeđ i rastresit znači da je potpuno "prokuvao" i spreman za upotrebu u vrtu.

PRIMERI DOBRE PRAKSE

1. **ECO-FUNGI**, Beograd, je kompanija, koja se bavi gajenjem organskih pečuraka- bukovača i šampinjona, koristeći 100% koncept cirkularne ekonomije. U uzgoju se koristi samo biomaterijal, u skladu sa idejom „bez otpada“ („zero-waste“). Između ostalog, za uzgajanje se koristi otpad od kafe, iz restorana i kafića. Pored pečuraka, ova kompanija se bavi i proizvodnjom mešavina različitih receptura od 12 vrsta povrća: dehidrirano povrće (kupus, zelena i crvena paprika, šargarepa) i šampinjoni; povrće (šargarepa, suvi paradajz, celer, peršun i praziluk) i šampinjoni; povrće (praziluk, šargarepa, tikvice) i šampinjoni; i povrće (praziluk, crni luk) i šampinjoni.

2. **FRAGMENT**, Čačak- Startap kompanija, koja se bavi proizvodnjom inovativnog građevinskog materijala. Proizvode ekološki građevinski material od recikliranog stakla u vidu ploča. Kao vezivni material se koristi cement i aditivi. Fragment ploče nude preduzimačima, arhitektama, dizajnerima enterijera i eksterijera, kao i proizvođačima nameštaja, materijal koji je nov, održiv i estetski neponovljiv.

3. **RETEX** - nastao kao inicijativa rešavanja problema tekstilnog otpada, koji još ima ekonomsku vrednost. Cilj je bio i ekonomsko osnaživanje žena iz Užica, koje pripadaju osetljivim grupama. Sirovine za proizvodnju se dobijaju kroz organizovanu mrežu prikupljanja i donacija. Kompanija redizajnira polovni tekstil i pravi nove proizvode od njega.

4. **ECO-BIO INVEST**, Eko Bio Invest je kompanija koja počinje da osvaja svetska tržišta proizvodima izrađenim od materijala koji je alternativa ambalaži od meke plastike. Izrađuje se od organskog otpada, od voća i povrća. Nema štetna dejstva po čoveka i životnu sredinu, što pokazuju sertifikati iz EU i SAD. Poslovanje ove kompanije predstavlja školski primer cirkularne ekonomije, jer koristi otpad kao sirovinu, stvara nove proizvode koji se nakon upotrebe rastvaraju u vodi ili razlažu u zemlji bez dodatnih aditiva, pri čemu mogu koristiti kao đubriivo.

Ministarstvo zaštite životne sredine se zalaže za prelazak, sa linearne na cirkularnu ekonomiju. Razvijen je Program za cirkularnu ekonomiju sa akcionim planom za period 2022.-2024.

U fokusu programa je podrška u primeni modela cirkularne ekonomije, podrška lokalnim samoupravama, podsticanje inovacija i saradnja poslovnog i naučno-istraživačkog sektora .

Ministarstvo je, uz podršku UNDP ,publikovalo Mapu puta za cirkularnu ekonomiju, koja je . identifikovala sektore u Srbiji koji imaju najveći potencijal za ovu tranziciju. To su: proizvodna industrija, poljoprivreda, proizvodnja hrane, otpad od hrane, plastika, ambalažni i građevinski otpad .